

تلاشی برای چیرگی بر موانع کتاب‌خوانی

سیدامیر رون

خداوند متعال را شکر می‌گوییم؛ همو که در تمامی لحظه لحظه‌ی زندگی با بندگانش است؛ او که بی‌استعانت و فضلش حرکتی و تحولی خیراندیشانه ممکن نیست. او که در کلام مکتوبش، تعلیم و تربیت را قدر داشته و از قول پیامبر ختمی مرتبه‌اش محمد مصطفی (ص) یادگیرنده را برده‌ی یاددهنده دانسته؛ و زبان را آفریده است که در عظمت آن همین بس که آفرینش آن را همپای آفرینش آسمان‌ها و زمین دانسته و اختلاف در زبان و رنگ را از نشانه‌های خود (روم، ۲۲) و قلم را وسیله‌ی تعلیم و به آن قسم خورده (علق، ۴ - ۱ و قلم، ۱) و هیچ پیامبری را نفرستاده مگر به زبان مردمش (ابراهیم، ۴) و از آن زمان‌های بدو خلقت که خداوند رحمان و رحیم پیام خود را از طریق پیامبران در حلقه‌ها و عرصه‌های بی‌شمار یاددهی و یادگیری به پیروان خود انتقال دادند تا زمانه‌ی پیامبر گرامی اسلام (ص) با بحث در مساجد و مدارس و راه‌اندازی دارالعلم‌ها و دارالترجمه‌ها و... استعدادها در هر زمینه‌ای شکوفا شد تا اینکه نظام آموزش و پرورش تجلی یافت.

آموزش و پرورش پیچیده‌ترین، دشوارترین، حساس‌ترین، مؤثرترین و گسترده‌ترین نهاد فرهنگی اجتماعی به شمار می‌آید و ثمره فرایند آن علاوه بر تبدیل انسان‌های خام به انسان‌های مؤمن، عالم و عامل به ارزش‌ها و اخلاق اسلامی، تأمین نیازهای نیروی انسانی ماهر و توانا در سطوح مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور است. وجود بیشتر از ۱۵ میلیون دانش‌آموز و کادر اداری و آموزشی، تدوین بیشتر از ۱۰۰۰ عنوان کتاب درسی با تیراژ ۴۰۰ میلیون در هر سال و مدیریت و پشتیبانی ۱۴۹ هزار و ۶۰۵ واحد آموزش دوره‌های مختلف تحصیلی در سطح کشور؛ تصمیم‌گیری مدیران رده‌های مختلف این وزارت‌خانه را بسیار حساس، مهم و اثرگذار نموده است. بنابراین تصمیم‌گیری در چنین دستگاه عظیم و حساسی مستلزم بهره‌گیری از یک نظام کارآمد و منسجم ارتباطی، آموزشی و تربیتی، اطلاع‌رسانی، گزارش‌گیری، نظارت و ارزیابی و به‌ویژه پژوهشی است. براساس جهت‌گیری‌های اساسی در توسعه‌ی آموزش و پرورش برای تحقق بخشیدن به اهداف چشم‌انداز بیست ساله و برنامه‌ی پنج ساله‌ی چهارم (۸۸ - ۸۴)، راهبردهایی به شرح زیر آمده است:

۱. بهبود مدیریت و توسعه‌ی منابع انسانی
۲. اتخاذ رویکرد پژوهش‌محوری
۳. توسعه‌ی علمی آموزش و پرورش و ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزش و پرورش برای تربیت و رشد همه جانبه و متعادل دانش‌آموزان
۴. استفاده از امکانات و شیوه‌های متنوع و منعطف در ارائه خدمات آموزشی با توجه به راهکارهای اشاره شده، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که تربیت دانش‌آموز پژوهنده و متفکر را بدون زیرساخت‌های لازم مانند منابع غنی و اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ای نمی‌توان تصور کرد. زیرساختی که تغذیه‌کننده معلم و متعلم است. براساس آماری که معاونت برنامه‌ریزی و توسعه‌ی مدیریت وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۵) منتشر کرده، فقط ۶۱/۲۸ درصد آموزشگاه‌های دولتی در سطح کشور دارای کتابخانه هستند. این محرومیت در بیش از ۶۰ درصد استان‌های

کشور (با نرخ کمتر از ۲۵ درصد آموزشگاه دارای کتابخانه) خودنمایی می‌کند و بسیار تکان‌دهنده است. شایان توجه است که این آمار فقط ناظر به فضای کتابخانه است و کیفیت و کمیت منابع و امکانات آن‌ها خود جای تأمل دارد. توسعه‌ی کلان کتاب و کتاب‌خوان نیازمند رشته‌های کارهای پیوسته یا در واقع زنجیره‌ای از چندین حلقه بنیادی است.

یک‌سوی این زنجیر تولید کتاب استاندارد و سوی دیگر آن، بودن انگیزه‌ی مناسب برای کتاب‌خوانی است. دسترسی به کتاب استاندارد از حلقه‌های میانی این زنجیر است. شکل پسندیده‌ی این زنجیره، ارتقای کمی و کیفی کتاب‌های آموزش متناسب با نیازهای گروه‌های گوناگون سنی دانش‌آموزان و توان خرید یا امانت گرفتن این کتاب‌ها از سوی آنان است. افزون بر این، دانش‌آموزان به شیوه‌های گوناگون به خواندن کتاب مناسب تشویق شوند و در گزینش کتاب برای خواندن از راهنمایی معلمان و کتابداران آموزش‌دیده برخوردار شوند. در گستره‌ی ملی برای این کار باید راهبردی سنجیده، اصولی، منسجم و سراسری پیش‌بینی نمود. راهبردی که سرتاسر این زنجیره را دربرگیرد و به هم‌هی حلقه‌های آن توجه کند.